

Midden in het leven

Roman

door Tjerk de Reus

Sander Kollaard gaf zijn nieuwe roman een opmerkelijke titel: *Stadium IV*. Dat riekt naar een soort indeling, maar waarvan? Het blijkt een fase te zijn in het ziektebeloop van kanker. Ben je eenmaal in dit vierde stadium, dan zit je in de laatste fase. Er is dus geen stadium vijf, concludeert Sarie, de gepensioneerde vrouw die ongeenselijk ziek is, als zij van de arts de prognose te horen heeft gekregen. De titel van deze roman vormt zo een echo van geneeskundige vakken, en die staat niet op zichzelf. Kollaard legt zijn lezers uitvoerig uit hoe chemotherapie werkt, wat er gebeurt in je hersenen als je een aanval van epilepsie krijgt, maar ook – liefhebber van technische informatie als hij vermoedelijk is – doet Kollaard uit de doeken wat er gebeurt als je een steen over het water scheert, en hem laat springen over het oppervlak. De rotatie of draaiing van de steen heeft iets te maken met een gyroscopisch effect. Op de schrijversvakschool zal men adviseren dit soort termen nooit te gebruiken en je ook niet te buiten te gaan aan het uitstellen van specialistische kennis. Sander Kollaard doet dit wel, zij het gedoseerd, en eerlijk is eerlijk: het past prima bij zijn verhaal en wat hij vertelt, is fris, behapbaar en interessant. Vaak monden die medisch-technische passages uit in mooi geformuleerde inzichten. Als bijvoorbeeld de werking van het brein ter sprake komt, als een samenspel van ontelbare zenuwcellen, noteert Kollaard: 'Uit al die netwerken doemen wij op, ons mysterieuze ik, als een verhaal dat we onszelf een

leven lang vertellen.' Niettemin is de roman vooral een bespiegeling over de waarde van het leven, tegen de achtergrond van onze eindigheid. De fase waar 'stadium vier' voor staat, zou je dus ook breder kunnen opvatten, als het indringende besef dat ons bestaan begrensd is.

Sarie en haar man Barend besluiten een reis te maken, nu ze weten dat Sarie niet lang meer te leven heeft. Ze vertrekken naar Zweden, waar ze elkaar zo'n veertig jaar geleden leerden kennen. De reis omvat vrijwel de hele roman, het boek laat zich lezen als een roadnovel. Ze rijden in een luxeuze camper langs plekken die ze kennen en waar dus ook veel herinneringen boven komen. Maar het verhaal gaat niet ten onder aan een overmaat aan zoete herinneringen. Kollaard schetst een prachtig beeld van twee mensen op reis, intens levend in het heden, terwijl de laatste piketpaaltjes van Saries levensloop in zicht zijn. De vertelling

waaiert breed uit, niet alleen doordat hun hele gezamenlijke leven meeklinkt in het heden, maar ook door intrigerende bespiegelingen over hun ervaringen en door de zintuiglijke weergave van wat ze meemaken. Kollaard schrijft bijvoorbeeld over een zwemtocht die Barend maakt - hij drijft ongemerkt af en weet zich maar nauwelijks in veiligheid te brengen - en al lezend voel je de koude zee bijna zelf, en je proeft het gevoel van de oneindigheid, die je omsluit in zijn kille wonderbaarlijkheid.

Kriegel

Hoe ga je om met de wetenschap niet lang meer te leven? Sarie en Barend doen dat heel verschillend. Hoewel Kollaard dit verschil zeker niet clichématig uitwerkt, zit er toch iets in van: de vrouw aanvaardt het, de man slaat aan het organiseren om het dreigende gevaar het hoofd te bieden. Sarie 'kwam niet eens in de verleiding de vraag te stellen: waarom ik?... Ze begreep dat ze

geen antwoord zou krijgen'. Barend denkt na over experimentele medicijnen, hij praat met de huisarts over de mogelijkheden voor euthanasie. Sarie wordt kriegel van al dat geregeld, ze wil geen gedoe. De bedrijvigheid van Barend 'maakt haar lot zwaar', ze verzet zich 'tegen het gewicht van zijn aandacht en ernst.' Ze neemt ook haarscherp waar hoe Barend het ervaart dat zij in stadium vier leeft: 'Ze zag zijn rouw. Dat was wat hem in een fort veranderde, een vesting, de vooruitgeschoven onderlip als een grimmige wachter, het ontbare haar als soldaten op de muren.'

Er loopt een behoedzame spirituele lijn door de roman, die accent krijgt door het motto voorin, afkomstig uit een Zweeds geestelijk lied. Het staat er in het Zweeds, maar het fragment is ook te vinden in het *Liedboek voor de kerken* (1973): 'Midden in het leven zijn wij / door dood omvangen.' Sommige ervaringen leiden bij Sarie tot overpeinzingen van de hogere werkelijkheid. Bijvoorbeeld als ze op het strand zitten en plotseling een vreemde donkere nevel over hen heentrekt: 'Ze voelde zich bekeken, ongemakkelijk, alsof er opeens toch een god be-

Er loopt een behoedzame spirituele lijn door de roman

stond.' Als ze uit varen gaan met visser Tomas en ze een hapje zullen gaan eten, knielt de man neer om te bidden: 'In zijn bewegingen zag Sarie hoe zijn lichaam zich aan het gebed overgaf. Het leek naar de aarde te vallen en daarmee naar Gods grote werk.' Ze denkt aan de oermens van ooit, die een vergelijkbaar ontzag voor een ongreepbare goddelijke macht gevoeld moet hebben: 'Woorden had deze man of vrouw nog niet, maar dat gaf niet: het intuïtieve inzicht van dat eerste gebed was de noodzaak van overgave – een erkenning van onze afhankelijkheid van een goddelijke genade.'

Stadium IV vertelt een verhaal over menselijke kwetsbaarheid, waarin een mysterie van oneindigheid schuilgaat.

i Stadium IV. Sander Kollaard. Van Oorschot, 14,95 euro

Sander Kollaard

Sander Kollaard (1961) publiceerde naast zijn roman Stadium IV alleen een verhalenbundel: Onmiddellijke terugkeer van uw geliefde (2012). Kollaard studeerde geschiedenis in Amsterdam, hij woont en werkt op het Zweedse platteland. De genoemde verhalenbundel bevat een reeks van veertien verhalen, waarin steeds dezelfde hoofdpersoon optreedt.

In 2014 ontving Kollaard de Lucy B. en C.W. van der Hoogt-prijs, de prijs voor literaire debuten. In het juryrapport valt te lezen: 'Het werk van Sander Kollaard biedt de lezer een boeiende, maar verontrustende visie op de wereld. De vertrouwde grenzen en verbanden zijn daarin niet langer van kracht. De verhalen zijn zorgvuldig geschreven, in een mild ironische stijl.'

Foto: Van Oorschot